

2.13. ІННОВАЦІЙНА ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЛЯ РІЗНОВІКОВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

INNOVATIVE PROJECT ACTIVITIES FOR DIFFERENT AGE GROUPS IN VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING INSTITUTIONS

Сергій Гордієнко

юристконсульт, радник учнівського самоврядування, керівник Молодіжного центру ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», м. Дніпро,
<https://orcid.org/0009-0003-9099-9363>
gordienkoserr@gmail.com

Serhii Hordiienko

legal adviser, advisor to student self-government, head of the Youth Centre of the Dnipro Centre for Vocational Education, Dnipro,
<https://orcid.org/0009-0003-9099-9363>
gordienkoserr@gmail.com

У підрозділі аналізується затребуваність і якість професійної освіти, описується специфіка професійної освіти в контексті навчання та розвитку впродовж усього життя, обґрунтовується доцільність використання освітніх інноваційних практик, форм і методів роботи; досліджується питання впровадження проєктів у межах закладу професійної (професійно-технічної) освіти, розглядається питання функціонування курсів на базі закладу освіти з метою навчання різних за фахом і віковим цензом груп населення.

The subsection analyses the demand for and quality of vocational education, describes the specifics of vocational education in the context of lifelong learning and development, justifies the feasibility of using innovative educational practices, forms and methods of work; examines the implementation of projects within a vocational education institution, and considers the functioning of courses based on an educational institution for the purpose of training different groups of people by profession and age.

Ключові слова: професійна освіта, інновації, проєкти, вікові категорії, соціальна інтеграція.

Keywords: professional education, innovations, projects, age categories, social integration.

Сучасне суспільство потребує постійного розвитку і вдосконалень. Період реформування та стрімких змін в освітньому процесі вимагає пошуку інноваційної моделі управління, яка би повністю відповідала тим головним перетворенням, що відбуваються в освітньому просторі держави. Управлінська діяльність освітою потребує оптимізації та впровадження нововведень і проєктів, спрямованих на розвиток, покращення якості й ефективної діяльності закладів освіти, а також з метою навчання людей протягом життя.

Поняття «якість у системі професійної освіти і навчання» не є абсолютним, тому неможливо дати вичерпне пояснення якості у системі професійної освіти і навчання. Це, більшою мірою, соціальна

конструкція, трактування якої залежить від цінностей, цілей, ресурсів зацікавлених сторін, а також від загального контексту. Так, Європейський центр розвитку професійної освіти і навчання (CEDEFOP) у своєму «Глосарії на тему якості в освіті і навчанні»⁵⁰⁰ подає таке визначення якості: «ступінь, до якої наявні характеристики задовольняють вимоги». Отже, за різних умов чи для різних зацікавлених сторін це поняття може мати різне значення, адже певні характеристики мають більше чи менше значення для різних суб'єктів. До того ж, розуміння поняття якості може змінюватися з часом разом зі зміною контексту професійної освіти і навчання. Відповідно, у різних системах може існувати різне сприйняття якості. У системі професійної освіти і навчання якість інколи виражається у розумінні стандартів (професійні стандарти, кваліфікаційні стандарти, освітні стандарти, стандарти професійної освіти і навчання), тобто набору знань, умінь та навичок, якими повинна володіти особа, щоб виконувати конкретну професію чи функцію. Таким чином, забезпечення якості – це зусилля, спрямовані на те, щоб система та її учасники (заклади професійної освіти і навчання) могли постійно надавати послуги, які відповідають цим стандартам.

У розширеній версії визначення Центру CEDEFOP поняття «забезпечення якості» йдеться про «види діяльності, що включають планування, впровадження, оцінювання, звітування та покращення якості, які здійснюються, щоб гарантувати, що уся освіта та навчання (зміст програм, навчальні плани, результати оцінювання та підтвердження результатів навчання, тощо) відповідають вимогам якості, яких очікують зацікавлені сторони». Європейська базова рамка забезпечення якості професійної освіти і навчання⁵⁰¹ розроблена для сприяння покращенню професійної освіти і навчання в ЄС, надаючи органам влади спільні інструменти для управління якістю.

Одним із допоміжних механізмів у інструментарії Європейської базової рамки забезпечення якості є список 10 показників (відомих як показники EQARF: European Quality Assurance Reference Framework – Європейська базова рамка забезпечення якості), за допомогою якого можна перевірити якість, ефективність системи професійної освіти і навчання:

- актуальність систем забезпечення якості для постачальників професійної освіти;
- інвестиції у підготовку викладачів та майстрів;
- рівень участі у програмах професійної освіти;

⁵⁰⁰ Cedefop. (2011). *Glossary of quality in education and training*. Publications Office of the European Union. https://www.cedefop.europa.eu/files/4106_en.pdf

⁵⁰¹ European Commission. (n.d.-b). *Employment, Social Affairs & Inclusion: Social dialogue*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1536&langId=en>

- рівень завершення програм професійної освіти;
- рівень розміщення на програмах професійної освіти;
- застосування надбаних умінь на робочому місці;
- рівень безробіття;
- поширення вразливих груп;
- механізми виявлення навчальних потреб на ринку праці;
- схеми, що застосовуються для покращення доступності професійної освіти і навчання.

Важливим критерієм оцінки та підвищення конкурентоздатності закладів освіти є інноваційна діяльність, яка характеризується впровадженням інновацій у освітній процес і системними експериментами.⁵⁰² Поняття «інновація» має комплексне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації.⁵⁰³ Інноваційно-проектна діяльність для навчання і розвитку протягом життя у закладах професійної (професійно-технічної) освіти не є сенсацією. Провідним мотивом усіх перетворень сьогодення є пріоритет особистості (людиноцентризм), що зумовив ті чинники, які належать до об'єктивних причин, а саме: нова освітня політика, основу якої становить нова філософія освіти, основні принципи якої – гуманізація, гуманітаризація, диференціація освіти тощо; галузь освітнього законодавства, яким регламентовані нові освітні цінності та стандарти (в Законі України «Про освіту» та інших нормативних актах).

Питання управління інноваційною діяльністю в Дніпровському центрі професійно-технічної освіти в сучасних соціально-економічних умовах розвитку суспільства є дуже актуальним. Для закладу освіти типовим є проектування й упровадження різноманітних нововведень. Багато з них істотно відрізняються від раніше застосовуваних систем, засобів, об'єктів, напрямів. У нашій практиці це пов'язано з широким експериментуванням, яке не порушує налагоджену роботу освітніх процесів, а сприяє появі позитивних змін у них.

Освітні інновації ДЦПТО акумулюють в собі організаційні рішення, цільову діяльність, систему, процедуру, методи здійснення освітньої діяльності, які суттєво відрізняються від усталеної практики і вперше впроваджуються в діяльності закладів освіти. Завдяки цьому якісно покращуються основні показники діяльності закладу освіти: сукупність навчальних, економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів, методів, форм із метою отримання найоптимальніших наукових і економічних результатів цієї діяльності.

⁵⁰² Гаєвська, Л. А. (2009). Управління освітою: нові пріоритети. У *Проблеми та перспективи входження України в європейський інтелектуальний простір: освітні аспекти* (с. 73–79). Санспарель.

⁵⁰³ Кремень, В. Г. (ред.). (2008). *Енциклопедія освіти*. Юрінком Інтер.

Заклад освіти впроваджує проекти, а також на базі закладу освіти функціонують курси з метою навчання різних за фахом і віковим цензом груп населення. Цільові аудиторії: молодь віком 14 – 18 років, доросле населення віком 18 – 60 років, ветерани, ВПО, члени сімей ветеранів.

Дніпровським центром професійно-технічної освіти впроваджено:

– короткострокові курси перекваліфікації за замовленням фонду HEALVITAS протягом вересня 2023 – лютого 2024 р. Загальна кількість – 100 слухачів з числа ВПО;

– короткострокові курси перекваліфікації за замовленням фонду Sequa та німецької федеральної компанії Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) протягом грудня 2023 – лютого 2024 р. Загальна кількість – 39 слухачів;

– короткострокові курси перекваліфікації за замовленням UNDP Ukraine протягом червня – серпня 2023 р. Загальна кількість – 40 слухачів з числа ВПО і вразливих груп населення;

– короткострокові курси перекваліфікації за замовленням фонду HEALVITAS. Працевлаштовані 30 слухачок у мережу WOG на посаду касирів та операторів, 40 слухачів пройшли стажування в КОРУМ «ДРУЖКІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»;

– короткострокові курси перекваліфікації за замовленням UNDP Ukraine. 10 слухачів пройшли стажування в ПрАТ «Агрегатний завод».

Проект «Реінтеграція через освіту. Організація професійного інтегрованого навчання для ветеранів війни, учасників бойових дій та членів їх сімей, внутрішньо переміщених осіб та осіб з особливими освітніми потребами»

Пріоритет – реінтеграція ветеранів і членів їх сімей до активного суспільного життя, забезпечення збереження та відновлення їх фізичного та психічного здоров'я.

Цей проект впроваджується для наступних категорій:

- ветерани АТО та російсько-української війни;
- учасники бойових дій;
- особи з інвалідністю внаслідок війни;
- особи з особливими освітніми потребами;
- члени сімей вищевказаних осіб.

Проект передбачає економічну самоокупність, а саме: за рахунок оплати навчання відбуватиметься розвиток цього напрямку та залучення додаткових позабюджетних коштів у заклад освіти. Це дає також потужні соціальні можливості для громади. Ефективна реалізація проекту підвищить політичний імідж влади, зросте довіра місцевого населення до керівництва міста. Одним із суттєвих векторів місцевої

політики стане саме розвиток реабілітації військових через залучення до професійної підготовки.

Інноваційність проєкту полягає в імплементації сучасної навчальної програми, яка поєднує професійну підготовку з елементами реабілітації та інструментами проєктного менеджменту. Цей проєкт стане першим в області.

Станом на 2024 рік в Україні не існує прикладів проведення соціально-психологічної адаптації ветеранів, учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та осіб з особливими освітніми потребами, поєднаної із професійним навчанням і підтримкою фізичної форми.

Відповідно до постанови КМУ від 15 вересня 2023 р. № 984 «Про реалізацію експериментального проєкту з організації професійного навчання учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Державної служби зайнятості», в Україні розпочато експеримент щодо професійного навчання.

Є велика кількість проєктів, де працюють із ПТСР, психологічним здоров'ям, фізичним здоров'ям, але все це окремо і не в комплексі.

Проблемою для вказаної категорії осіб стає не тільки повернення до нормального цивільного життя, а ще й опанування нової професії, що зможе забезпечити їм матеріальний добробут і гарантує працевлаштування.

Наразі велика кількість осіб не розуміє власних можливостей, втрачає віру в себе і в громадянське суспільство, починає вести асоціальний спосіб життя.

Забезпечивши безкоштовну професійну перепідготовку, поєднавши її з ментальною та фізичною реабілітацією, ми безпосередньо забезпечимо реінтеграцію ветеранів до цивільного життя. Головний результат – це влаштований у цивільному житті ветеран, а отже, ми проведемо перепідготовку, знайдемо місце роботи. Для дітей ветеранів запланована соціальна підтримка, а також іпо- та апі-терапії.

Суть проєкту полягає у поєднанні професійного навчання, підготовки, перепідготовки, перекваліфікації здобувачів освіти з числа осіб з ветеранів, учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та осіб з особливими освітніми потребами із системою психологічної, громадянської, ментальної, фізичної реабілітацій із залученням фахівців за напрямками.

Зокрема в Центрі відкриється інклюзивний простір для навчання – приміщення площею до 200 квадратних метрів, облаштованого сучасним інклюзивним обладнанням для забезпечення

доступності; діятимуть спортивний комплекс із масажними кабінетами, юридичний і психологічний відділи. Для осіб з інвалідністю буде підготоване доступне інклюзивне приміщення, в якому відбуватиметься підготовка. На спільному з роботодавцями форумі будуть підписані меморандуми про працевлаштування осіб-ветеранів, учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та осіб з особливими освітніми потребами.

Навчальна програма буде побудована таким чином, щоб професійна підготовка поєднувалась з інтерактивними заняттями, спрямованими на психологічну, громадянську, ментальну, фізичну реабілітацію, із залученням до штату кваліфікованих спеціалістів за напрямками. Особливою можливістю стане робота з кваліфікованим тренером з проєктного менеджменту та написання проєктів, спрямованих на реалізацію ідей здобувачів освіти з числа осіб з ветеранів, учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та осіб з особливими освітніми потребами, пошук донорів для такої реалізації та адвокація вказаних проєктів. Також у навчальну програму буде включено курс «Власна справа», де пропонуватимуться можливості реалізації ідей, спрямованих на відкриття власного бізнесу. Її унікальною можливістю стане надання правової допомоги.

Головна мета – це повернення військових до цивільного життя через здобуття професійної освіти. Отже, освітній напрям – інтегроване, інтерактивне, професійне навчання професіям і спеціальностям на рівні ПТО та фахової передвищої освіти.

Навчання проводитиметься за сучасними, затребуваними на ринку праці професіями, дібраними під особливі освітні потреби здобувачів освіти з числа ветеранів, учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та осіб з особливими освітніми потребами, зокрема:

- фахівець з авіаційної та ракетно-космічної техніки/оператор дрона;
- майстер з дистанційного обслуговування систем відновлювальної енергетики;
- оператор верстатів з ЧПУ;
- фахівець з виготовлення обробки полімерних матеріалів;
- фахівець напряму цивільної інженерії;
- фахівець електронних комунікацій та радіотехніки;
- майстер обслуговування електроустаткування автомобілів;
- графічний дизайн з елементами програмування;
- дистанційне обслуговування телекомунікаційних мереж;
- дистанційне обслуговування систем зв'язку. Оператор центрів зв'язку;

– теоретична підготовка та надання практичних навичок керування транспортним засобом із ручним керуванням. Складання іспитів з теоретичної підготовки та практичного керування автомобілем із ручним керуванням. Отримання посвідчення водія в одному із територіальних сервісних центрів МВС, що територіально наближений до закладу освіти, в якому пройдено теоретичний курс навчання. Надання практичних навичок керування автомобілем із ручним керуванням особам, які вже мають посвідчення на право керування транспортним засобом.

Наявність спортивної бази для проведення фізичної реабілітації і підтримки здоров'я (на базі Центру створено зал боксу, зал важкої атлетики, масажні кабінети, футбольне поле, школа айкідо, в якій тренування проводять професійні тренери), – це все надаватиме можливість підтримувати власне здоров'я та/або проходити реабілітацію під час участі в проекті. А також інші переваги:

– наявність на території гуртожитку та їдальні, що надає змогу особам з області та України і проживати, і харчуватись, зокрема і за потреби дієтичного харчування під час навчання у проекті;

– наявність конференц-залу, облаштованого за сучасними стандартами для проведення групових занять, зустрічей із роботодавців, форумів, тренінгів тощо;

– наявність у штаті кваліфікованих психологів, що мають право працювати з ПТСР і військовими, тренерів із проектного менеджменту, менторів, які супроводжуватимуть осіб під час участі в проекті;

– навчання проводитиметься у сучасних майстернях із викладачами вищої категорії. Майстерні обладнані за останніми вимогами роботодавців;

– наявність партнерських стосунків із роботодавцями, які готові забезпечити робочим місцем, а також міжнародними партнерами, що готові долучитись до фінансування проекту;

– можливість власного фінансування, проведення ремонту для створення вишкільного центру й інтерактивного тиру, а також можливість проведення будівельних робіт власними силами;

– наявність облаштованого укриття;

– можливість забезпечити одночасне навчання до 200 осіб;

– залучення до викладання військових для провадження принципу рівний – рівному.

Отже, наш заклад освіти є лідером у сфері освіти дорослих. Власним прикладом ми демонструємо, що заклади освіти можуть своїми силами забезпечувати фінансову сталість і реально впливати на економіку шляхом підготовки кадрів протягом життя.